

Welkom

De moeilijke relatie tussen RIE en handhaving

Zin en onzin van de risicobeoordeling:
de 'kleren van de keizer'

De stappen en de methodologische problemen

Jan Dillen

Technisch Adviseur Federale Verzekering

Preventie-adviseur

Wat?

- Inleiding: problemen bij de handhaving van de risicobeoordeling
  - Legaliteitsprincipe
  - Onduidelijke terminologie in normen
- 4 stappen in het risicobeoordelingsproces: identificatie, analyse, evaluatie en preventiemaatregelen
- Problemen bij RB (probleem van de (meet)schalen, de maten en de vergelijkbaarheid)
- Conclusie

Oorsprong RIE

- RIE centraal in de doelstellingenwetgeving
- Vraag: zijn de ondernemingen hiervoor klaar
  - ‘We doen wat de wetgever vraagt’
  - Veel zinloos papierwerk (Aantoonbaarheid)
  - Voldoende kennis in de ondernemingen
- Problemen RB:
  - Legaliteitsprincipe
  - Terminologie in wetgeving en normen

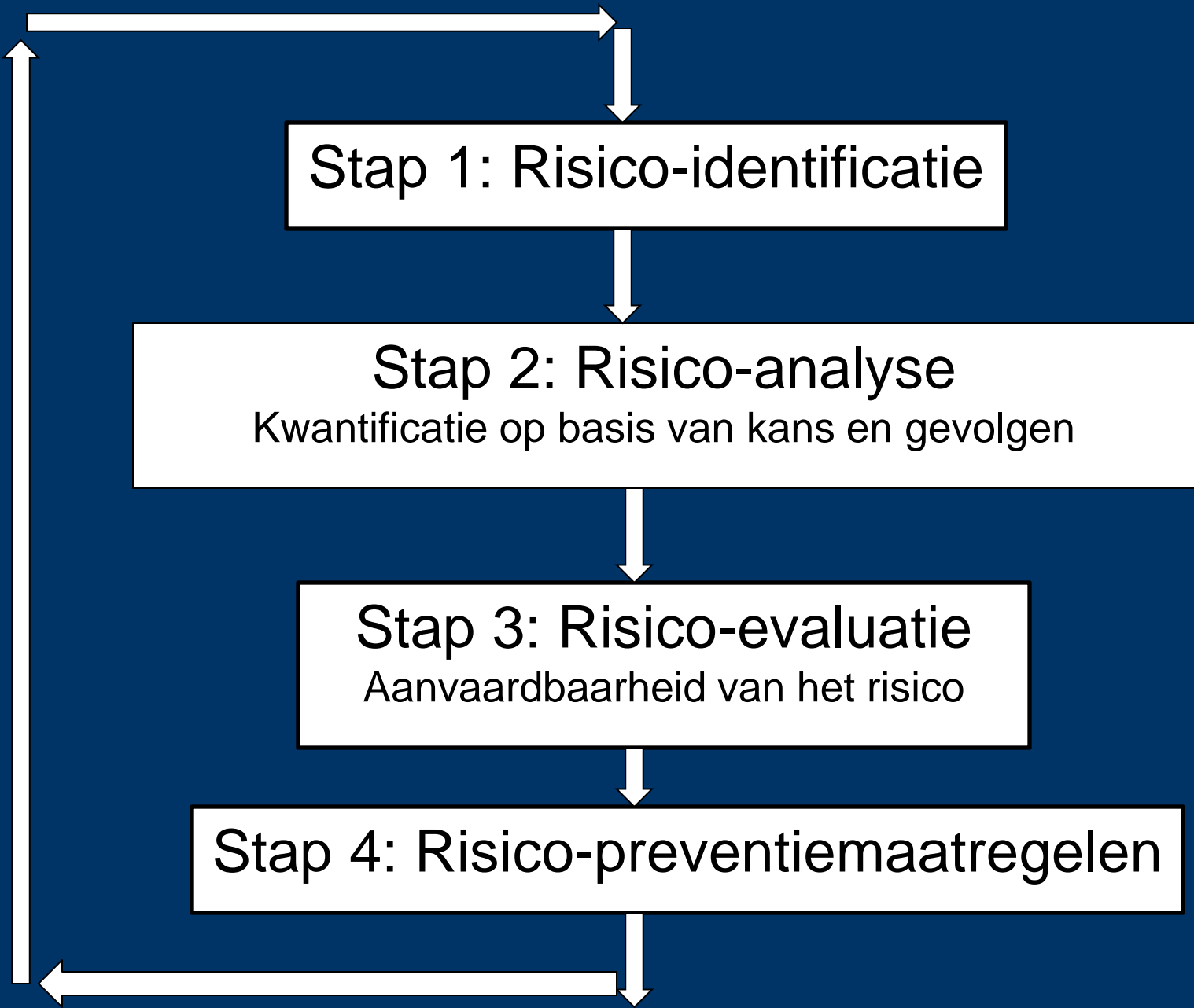
Juridisch: legaliteitsprincipe

- Geen methode opgelegd
  - Geen éénduidige terminologie verwarrend
  - Vb. termen: beoordeling, inventarisatie, identificatie, analyse, kwantificatie, evaluatie
  - Vb. kans en gevolgen: meest waarschijnlijke gevolgen of meest ernstig gevolg
  - Vb. systeembenadering vs systematisch
- Proportionaliteitsprincipe: geen zwaardere middelen dan noodzakelijk; geen beoordeling van alle risico's is mogelijk (metafoor golfbal)

Normen als stand der techniek

- Regels goede praktijk bij niet in wetgeving
- Geen éénduidige terminologie in de normen
  - OSHAS18000, ISO 9000, ISO 14000
  - ISO 31000 (generiek)
  - ISO 14121 en 12100 (machineveiligheid)
  - ISO 16732 (brandveiligheid)
  - ISO 62198 (projectrisicomanagement), ...
- Verschillende uitgangspunten, aanpak, ...
- Juridische redenen voor problemen bij normen

Stap 1: Risico-identificatie

Stap 2: Risico-analyse
Kwantificatie op basis van kans en gevolgen

Stap 3: Risico-evaluatie
Aanvaardbaarheid van het risico

Stap 4: Risico-preventiemaatregelen

Stap 1: Risico-identificatie

- Beeld van de aanwezige risico's
  - Opsomming van risico's
  - Aard van de risico's
  - Blootgestelden
- Rationeel EN creatief
- Probleem:
  - Wat met de niet geïdentificeerde risico's
  - Wanneer kan gestopt worden?

Stap 2: Risico-analyse

Waardering of rangschikking van het risico

- Kwantificatie als methode om met risico's om te gaan: (foutieve) opvatting dat kwantificatie = beheersing
- Waarderen is **subjectief** inschatten doch niet arbitrair
  - Overeenkomst tussen inschatting en werkelijk risico
  - **Moeilijk afdwingbaar door de overheid (subjectief karakter)**
- Vb. matrix-methoden, risicograaf, Fine-Kinney

Stap 2: Risico-analyse

zeer belangrijk invaliditeit, blijvend letsel				
belangrijk letsel met werkverlet			onaanvaardbaar risico	
minder belangrijk letsel zonder werkverlet (verzorging)	Aanvaardbaar risico			
gering / geen letsel incident				
	uitzonderlijk	ongewoon	goed mogelijk	te verwachten
Kans op een incident				

Problemen bij stap 2 Analyse

- Onduidelijke voorafgaandelijke afspraken
  - Ernst: meest ernstige versus meest waarschijnlijke gevolgen
  - Waarschijnlijkheid: waarschijnlijkheid op ongewenste gebeurtenis versus waarschijnlijkheid op gevolg (letsel)
- Opdeling in deelrisico's (niet optelbaar)
- Keuze van de methode

Stap 3: Risico-evaluatie

- Aanvaardbaarheid vs niet aanvaardbaarheid
= normatieve keuze, subjectief
- Verschil tussen waarde in stap 2 en waardering in stap 3 evaluatie
- Afhankelijk van de discipline
- Aan de hand van criteria:
  - Bedrijfseigen
  - Wetgeving
  - Normen, sectorgewoonten, ...

Stap 4: Preventiemaatregelen

- Beslissing over de preventiemaatregelen
  - Onderzoek van de mogelijke maatregelen
  - Keuze van maatregelen uit meerdere mogelijkheden
  - Keuze i.v.m. de invoering
- Paradox: onmogelijk alle maatregelen te onderzoeken; de huidige situatie, de tussenstappen en de situatie na maatregel
- Gebaseerd op de preventiehiërarchie

Problemen bij de RB

- Probleem van de **schalen**
- Probleem van de **maten**
- Probleem van de **vergelijkbaarheid**

Het probleem van de schalen

- Risicogetal op basis van kans $\times$ gevolg: 2 x subjectieve inschatting geeft nooit een objectieve waarde
- Gehanteerde schaal:
  - Nominale schaal; benoem risico A of B om te kunnen onderscheiden
  - Ordinale schaal; rangschikking van hoog naar laag bij matrixmethoden zoals Kinney
  - Intervalschaal; numerieke intervalschaal vb. uur
  - Ratioschaal; verhoudingen, referentiepunt ligt vast, optelbaar

De schalen

- Wetgeving: kwantitatief of kwalitatief?
- Bij kwalitatieve risicobeoordeling kunnen de risico's niet worden opgeteld, enkel $A > B$
- **Incommensurabel**: onderling onmeetbaar
- Risico's die noch kwantitatief noch kwalitatief zijn, zijn **niet vergelijkbaar**

Het probleem van de maten

- Toekenning van een getal aan een dode geeft problemen: een dode is niet altijd gelijk
- Kkgg vergelijkbaar met gkgg
  - Vergelijkbaar naar risicogetal
  - Ordegrootte 10-100
  - Menselijke geest kan schaalfactoren moeilijk vatten
- Vb.: explosie kerncentrale en auto-ongeval zijn commensurabel doch niet commensurabel²

Het probleem van de niet-vergelijkbaarheid

- Vb vergelijkbare risico's: transport gas via openbare weg/ondergronds
- Vb niet vergelijkbare risico's: transport gas-elektrocutie; milieurisico-arbeidsongeval
- Verschillende AARD van de risico's
- Geen meetlat om deze te rangschikken
- Geen gemeenschappelijke kenmerken

Conclusie

- Risicobeoordeling geeft problemen: kennis in de onderneming, terminologie, subjectiviteit, juridisch, enz.
- Proces van risicobeoordeling werd voorgesteld a.d.h. van 4 stappen
- Betere definiëring en terminologie is nodig
- Bijkomende aandachtspunten: de schalen, de maten en de niet vergelijkbaarheid
- Heeft de RB zin? Neen, indien niet bewust van de hier besproken punten.